

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ОПЕРУВАННЯ ГРАМАТИЧНИМИ
КОНСТРУКЦІЯМИ СУБ'ЄКТИВНОЇ МОДАЛЬНОСТІ**

Стаття присвячена навчанню категорії модальності німецької мови майбутніх перекладачів і розглядається як категорія висловлювання та тексту. Категорія модальності відображає логіко-структурну складову мовної картини світу носіїв мови. Зазвичай граматичні референти модальності в німецькій та українській мові на збігаються. Тому категорія модальності потрапляє в потенційну зону інтерференції й інтерпретуються в лінгвометодиці як „складна” для навчання. У статті реалізується модель формування в майбутніх перекладачів навичок оперування граматичними конструкціями суб'єктивної модальності німецької мови в продуктивному мовленні. Розроблено дві моделі навчання цих конструкцій: вправи на переклад застосовувалися на всіх етапах формування граматичних навичок – навички в перекладі формувалися паралельно з рецептивними та репродуктивними навичками; вправи на переклад застосовувалися, починаючи з етапу репродукції.

Ключові слова: методика навчання граматики, суб'єктивна модальність, німецька мова, переклад.

Стаття посвящена обучению категории модальности немецкого языка будущих переводчиков и рассматривается как категория высказывания и текста. Категория модальности отражает логико-структурную составляющую языковой картины мира носителей языка. Обычно грамматические референты модальности в немецком и украинском языке не совпадают. Поэтому категория модальности попадает в потенциальную зону интерференции и интерпретируются в лингвометодике как „сложная” для обучения. В статье реализуется модель формирования у будущих переводчиков навыков оперирования грамматическими конструкциями субъективной модальности немецкого языка в продуктивной речи. Разработаны две модели обучения этим конструкциям: упражнения на перевод применялись на всех этапах формирования грамматических навыков – навыки в переводе формировались параллельно с рецептивными и репродуктивными навыками; упражнения на перевод применялись, начиная с этапа репродукции.

Ключевые слова: методика обучения грамматике, субъективная модальность, немецкий язык, перевод.

The article is devoted to the training category of modality German future translators and is regarded as a category of speech and text. The category of modality reflects the logical-structural component of the language picture of the world of native speakers. Usually grammatical referents modality in German and Ukrainian language are not the same. Therefore, the category of modality falls within the potential area of interference and interpreted in languagechoice as „difficult” for learning. The article is implemented model of the formation of future translators skills operating grammatical structures of subjective modality of the German language in productive speech. Developed two models for teaching these designs: exercises for translation were applied at all stages of the formation of grammatical skills – skills in translation were formed in parallel with reproductive skills; exercises for translation was used, starting from the stage of reproduction.

Key words: methods of teaching grammar, subjective modality, a German language translation.

Однією з найважливіших складових системи підготовки майбутніх перекладачів є граматична компетенція (здатність конструювати граматично правильні форми й синтаксичні конструкції, а також розпізнавати та розуміти смислові відрізки в мовленні, організовані у відповідності до існуючих норм мови, і використовувати їх у тих значеннях, у яких вони

вживаються носіями мови) [10, с. 392], яка забезпечує структуру мовлення, адекватну носіям мови та релевантну сферам життя та функціональним стилям мовлення.

Граматична система будь-якої мови поєднує універсальне, що репрезентує спільний для всього людства мисленнево-мовленнєвий код та ідіоетнічне, що відображає логіку будови мислення та мовлення кожного етносу. Ідіоетнічні особливості граматичної системи мови викликають найбільші труднощі в опануванні граматики іноземної мови, оскільки вони потрапляють у потенційну зону міжмовної або внутрішньомовної інтерференції й інтерпретуються в лінгвометодиці як „складні” для навчання. До таких явищ граматики належить категорія модальності – категорія мови і мовлення, що виражає реальні/ірреальні відношення висловлення до дійсності або суб’єктивну кваліфікацію повідомлення мовцем [7, с. 383].

Лінгвістичну основу нашого дослідження складають праці, присвячені категорії модальності: як власне синтаксичній категорії (Н. Шведова), як логічній категорії (С. Амеліна), як логіко-семантичній категорії (Г. Колшанський), як логіко-граматичній категорії (В. Панфілов), як функціонально-семантичній категорії (В. Ярцева). Методичну базу дослідження становлять праці, присвячені методиці навчання мовних категорій (О. Біляев, Є. Голобородько, С. Караман, І. Олійник, Н. Пашковська, М. Пентилюк, К. Плиско, Л. Скуратівський, В. Аракін, І. Бім, В. Немсер, М. Томпсон у цілому та категорії модальності зокрема (О. Доценко, О. Іванова). Однак, попри значні напрацювання у дослідженні категорії модальності, було виявлено: а) недостатню увагу до розробки методики навчання категорії модальності як міжрівневої категорії – висловлювання та дискурсу – у цілому та граматичних конструкцій суб’єктивної модальності (ГКСМ) німецької мови у практиці підготовки майбутніх перекладачів зокрема; б) обмеженість умінь студентів використовувати ГКСМ в усному та писемному мовленні, що спричиняє неправильне розуміння висловлювань суб’єктивної модальності, а також відхилення від граматичних норм під час продукування німецького мовлення. Усе це складає актуальність дослідження.

Мета публікації – розробити методику навчання граматичних конструкцій суб’єктивної модальності німецької мови майбутніх перекладачів.

Аналіз наукових джерел з психології, психолінгвістики та лінгвометодици дав можливість визначити теоретичні засади формування рецептивних і репродуктивних навичок оперування граматичними конструкціями суб’єктивної модальності. В основу формування означених навичок покладено:

- теорію поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, згідно з якою у процесі навчання повинне відбуватися поступове згортання дій та операцій аж до переходу їх до автоматизму [1];

- положення про диференційоване навчання рецептивного і репродуктивного мовлення, закладене ще Л. Щербою, який вказав на принципові відмінності використання людиною мовного матеріалу при висловленні думок, з одного боку, з іншого [9]);

- етапність дій у формуванні навички: 1) сприйняття; 2) імітація; 3) підстановка; 4) трансформація; 5) репродукція; 6) комбінування [5, с. 150-154; 6];

- свідомопрактичний метод, який передбачає усвідомлення мовних форм і змісту граматичних явищ з наступним тренуванням [10, с. 312]. Цей метод реалізується на основі принципів домінувальної ролі вправ, усного випередження, диференційованого й інтегрованого навчання мовних аспектів та видів мовленнєвої діяльності, комунікативності, урахування рідної мови (зіставності);

- формування репродуктивної навички буде передувати формуванню рецептивної [3]: питання про усне випередження усіх видів діяльності у навчанні мови першим поставив А. Монігетті [4], який вважав, що перш за все повинні сформуватися звуко-моторні образи виучуваного матеріалу, необхідні для подальшого формування всіх видів мовленнєвої діяльності.

Формування перекладацьких навичок і вмінь буде здійснюватися на основі теорії поетапного формування розумових дій та у послідовності етапів, визначених Л. Єжовою:

- а) мотиваційний (розширення фонових знань з певної галузі з особливостями номінації певних понять та реалій);

б) орієнтує (ознайомлення з закономірностями функціонування вивченого граматичного явища, яке викликає труднощі; студенти використовують перекладацький мовленнєвий зразок для його перекладу; як опора використовуються моделі-схеми та алгоритми, представлені у вигляді таблиці);

в) формує етап (формування власне перекладацьких дій), який досягається з допомогою аналізу (сприйняття тексту, вичленювання смислових віх, співвіднесення формальної інформації зі значенням, пошук значень з опорою на модель-схему) і синтезу (встановлення значення, перехід від значення до засобів його вираження);

г) інтеріоризуючий етап – формування у свідомості студентів просторових схем, які відображають дії перекладу граматичних конструкцій [2].

Враховуючи те, що ми навчаємо ГКСМ майбутніх перекладачів, що методика навчання їх граматики німецької мови, особливо складних логічних конструкцій, які мають асиметрію змісту та засобів вираження у рідній та іноземній мовах, не досліджувалася, що студенти опановують ГКСМ на третьому році навчання в умовах підготовки майбутніх перекладачів на просунутому етапі, запропоновано дві моделі формування ГКСМ:

Модель 1 (M₁) – вправи на переклад застосовувалися на всіх етапах формування граматичних навичок: навички в перекладі формувалися паралельно з рецептивними та репродуктивними навичками;

Модель 2 (M₂) – вправи на переклад застосовувалися, починаючи з етапу репродукції.

Отже, першим етапом у формуванні навички є сприйняття, або рецепція. І. Цоброва цей етап називається гностично-докомунікативним, коли відбувається ознайомлення учнів із новою інформацією синтаксичної структури [8, с. 10].

У навчанні ГКСМ, услід за Ю. Пассовим, будемо надавати переваги умовно-комунікативним вправам над мовними [5]. На користь цього може слугувати той чинник, що сама бівербальна рамкова модель означених конструкцій у свідомості студентів уже сформована. Ми вивчаємо лише її інший змістовий склад: конструкції для позначення різних відтінків суб'єктивної модальності.

Етап рецепції включатиме 3 кроки: ознайомлення з модальними характеристиками ГКСМ (модальне значення); ознайомлення з часовими характеристиками ГКСМ (часове значення); ознайомлення з ознаками пасивного стану ГКСМ.

Згідно з M₁, *презентація модальної характеристики ГКСМ* відбувалася у такому форматі: граматична конструкція – стратегічно-компенсаційний аналог – переклад. Зразком може слугувати умовно-комунікативна вправа Übung 1 (M₁), метою якої є ознайомлення студентів з модальними значеннями ГКСМ на основі опису їх семантики німецькою мовою та перекладу. На етапах презентації, імітації, підстановки та трансформації умовно-комунікативні вправи акумулюватимуться з мовними перекладацькими вправами, які спрямовані на уміння аналізувати та вирішувати перекладацькі завдання, пов'язані зі структурою та семантикою ГКСМ. Етапи презентації, імітації, підстановки та трансформації релевантні формуєчому етапові навчання перекладу, коли здійснюється безпосереднє формування власне перекладацьких дій.

Übung 1 (M₁). *Lesen Sie die Sätze mit der Erklärung und Übersetzung. Bedenken Sie die Bedeutung dieser Sätze.*

Er muss einen Computer kaufen. Meiner Meinung nach kauft er einen Computer. Я думаю, він купує комп'ютер. Er mag einen Computer kaufen. Ich vermute (nehme an), dass er einen Computer kauft. Я припускаю, що він купує комп'ютер. Er dürfte einen Computer kaufen. Wahrscheinlich kauft er einen Computer. Es gibt die Tatsachen, die darauf verweisen, dass er einen Computer kauft. Ймовірно, він купує комп'ютер. Er kann einen Computer kaufen. Vielleicht kauft er einen Computer. Es gibt die Tatsachen, auf Grund deren man annehmen kann, dass er einen Computer kauft. Можливо (є підстави вважати), що він купує комп'ютер. Er soll einen Computer kaufen. Man sagt, dass er einen Computer kauft. Кажуть, що він купує комп'ютер.

Вправа супроводжується додатковим коментарем викладача модальної семантики ГКСМ.

Згідно з M₂ презентація модальної характеристики ГКСМ відбувалася у такому форматі: граматична конструкція – стратегічно-компенсаційний аналог. Зразком може

слугувати умовно-комунікативна вправа Übung 2 (M₂), метою якої є ознайомлення студентів з модальними значеннями ГКСМ на основі опису їх семантики німецькою мовою.

Übung 1 (M₂). *Lesen Sie die Sätze mit der Erklärung ihrer Modalbedeutung.*

Er muss die Rechnung begleichen. Meiner Meinung nach begleicht er die Rechnung. Er mag die Rechnung begleichen. Ich vermute (nehme an), dass er die Rechnung begleicht. Er dürfte die Rechnung begleichen. Wahrscheinlich begleicht er die Rechnung. Es gibt die Tatsachen, die darauf verweisen, dass er die Rechnung begleicht. Er kann eine Jacke kaufen. Vielleicht kauft er eine Jacke. Es gibt die Tatsachen, auf Grund deren man annehmen kann, dass er eine Jacke kauft. Er soll eine Jacke kaufen. Man sagt, dass er eine Jacke kauft. Er will auf dem Tatort nicht sein. Nach seinen Worten ist er auf dem Tatort nicht.

Вправа супроводжується додатковим коментарем викладача модальної семантики ГКСМ.

Наступним кроком буде ознайомлення з часовими характеристиками ГКСМ: рецепція часових інваріантів ГКСМ. Оскільки студенти уже знайомі з ГКСМ в теперішньому часі, перед викладачем постає завдання ознайомити їх з ГКСМ у минулому часі. З цією метою можуть бути застосовані умовно-комунікативні вправи – Übung 2 (M₁) для моделі M₁, Übung 2 (M₂) – для моделі M₂

Übung 2 (M₁). *Lesen Sie die Sätze mit der Erklärung und Übersetzung. Bedenken Sie die Bedeutung dieser Sätze.*

Er muss die Rechnung begleicht haben. Meiner Meinung nach hat er die Rechnung begleitet. На мою думку, він оплатив рахунок. Er mag die Rechnung begleicht haben. Ich vermute (nehme an), dass er die Rechnung begleicht hat. Я припускаю, що він оплатив рахунок.

Beachten Sie die Konstruktionen mit Infinitiv II. Welche Bedeutung haben diese grammatischen Formen?

Übung 2 (M₂). *Lesen Sie die Sätze mit der Erklärung. Bedenken Sie die Bedeutung dieser Sätze.*

Er muss die Rechnung begleicht haben. Meiner Meinung nach hat er die Rechnung begleicht. Er mag die Rechnung begleicht haben. Ich vermute (nehme an), dass er die Rechnung begleicht hat.

Наступним кроком буде ознайомлення з характеристиками пасивного стану ГКСМ: рецепція станово-пасивних інваріантів ГКСМ. З цією метою пропонуємо умовно-комунікативні вправи – Übung 3 (M₁) для моделі M₁, Übung 3 (M₂) – для моделі M₂. На цьому етапі варто уникати модального пояснення конструкцій, оскільки основною одиницею навчання на цьому етапі є семантика стану, з якої студенти третього року університетського навчання знайомі дуже добре.

Übung 3 (M₁). *Lesen Sie die Sätze mit der Übersetzung. Bedenken Sie die Bedeutung dieser Sätze.*

Das Auto muss getankt worden sein. На мою думку, автомобіль був заправлений. Das Auto muss getankt worden sein. Автомобіль, напевно (на 90%), був заправлений. Das Motor dürfte repariert worden sein. Ймовірно, мотор був поремонтований. Der Motor kann repariert worden sein. Можливо, мотор був поремонтований. Die Straße müsste ausgebessert worden sein. Дорога, ймовірно (на 90%), була поремонтована. Er kann behandelt worden sein. Можна припустити (можливо), він полікувався.

Erklären Sie die Schritte der Aufklärung der grammatischen Bedeutung.

Übung 3 (M₂). *Lesen Sie die Sätze. Bedenken Sie die Bedeutung dieser Sätze.*

Das Auto muss gekauft worden sein. Das Auto kann gekauft worden sein. Das Buch dürfte gelesen worden sein. Das Buch kann gelesen worden sein. Die Straße müsste ausgebessert worden sein. Er dürfte behandelt worden sein.

Диференційоване вивчення модальних, часових і станових характеристик ГКСМ зумовлене морфологічною складністю і нечастим вживанням конструкцій, які входять до складу ГКСМ: Infinitiv II Aktiv (gelesen haben, gefahren sein), Infinitiv II Passiv (gelesen worden sein).

Наступним етапом формування навички має стати імітація. На цьому етапі пропонуємо застосовувати умовно-комунікативні імітативні вправи – вправи, при виконанні яких студент для вираження певних думок знаходить мовні засоби в репліках викладача (Пассов). Імітація буде проходити, так само як і рецепція, у три кроки.

Першим кроком має стати імітація модальної характеристики ГКСМ. Для моделі M₁ навчання буде таким: після вправи на імітацію без перекладу слідуватиме вправа на

імітацію з перекладом. Для моделі M_2 будуть застосовуватися лише вправи на імітацію. Зразком може слугувати умовно-комунікативні вправи Übung 4 (M_1, M_2) – для безперекладної імітації, Übung 5 (M_1) – для імітації з перекладом.

Übung 4 (M_1, M_2). *Bestätigen oder verneinen Sie meine Vermutung.*

Beispiel. Er muss sein Handy verkaufen. Ja. Er muss sein Handy verkaufen. Nein. Er muss sein Handy nicht verkaufen.

Seine Ausführung dürfte etwas zu lang sein. Das Auto mag durch die Straße fahren. Die Bäume dürften an die Straße wachsen. Das Eis kann im Zimmer sehr schnell tauen. Das Bus soll oft verspäten. Sie will zur Arbeit zurzeit kommen.

Спочатку студенти вправу такого типу виконують письмово, а потім – усно. Під час письмового виконання будуть формуватися первинні уміння імітації ГКСМ, під час усного виконання імітація автоматизуватиметься і буде задіяний мовленнєворуховий аналізатор, що визнаний базовим у навчанні мовлення.

Übung 5 (M_1). *Bestätigen oder verneinen Sie meine Vermutung mündlich. Übersetzen Sie die Sätze.*

Beispiel. Er muss sein Handy verkaufen. Ja. Er muss sein Handy verkaufen. Так, я вважаю, він продає свій мобільний телефон. Nein. Er muss sein Handy nicht verkaufen. Ні, я вважаю, він не продає свій мобільний телефон.

Seine Ausführung dürfte etwas zu lang sein. Das Auto mag durch die Straße fahren. Die Bäume dürften an die Straße wachsen. Das Eis kann im Zimmer sehr schnell tauen. Das Bus soll sich oft verspäten. Sie will zur Arbeit zurzeit kommen.

Другим кроком має стати імітація часових характеристик ГКСМ. Для моделі M_1 навчання буде таким: після вправи на імітацію без перекладу слідуватиме вправа на імітацію з перекладом. Для моделі M_2 будуть застосовуватися лише вправи на імітацію. Зразком можуть слугувати умовно-комунікативні вправи Übung 6 (M_1, M_2) – для безперекладної імітації, Übung 7 (M_1) – для імітації з перекладом.

Übung 6 (M_1, M_2). *Verneinen Sie die nächsten Vermutungen.*

Beispiel. Er muss sein Handy verloren haben. Nein. Er muss sein Handy nicht verloren haben.

Seine Ausführung dürfte etwas zu lang gewesen sein. Das Auto mag durch die Straße gefahren sein. Die Bäume dürften an die Straße gewachsen sein. Das Eis kann im Zimmer sehr schnell getaut sein. Der Bus soll sich oft verspätet haben. Sie will zur Arbeit zurzeit gekommen sein.

Übung 7 (M_1). *Verneinen und übersetzen Sie die nächsten Vermutungen.*

Beispiel. Sie wollen die Universität vor 2 Jahre verlassen haben. Nein, Sie wollen die Universität vor 2 Jahre nicht verlassen haben. За їхніми словами (вони стверджують, що), вони не полишали університет два роки тому.

Er soll einen wichtigen Auftrag gehalten haben. Anton will einen wichtigen Auftrag gehalten haben. Peter und Karl dürften ihren Urlaub an der Ostsee verbracht haben.

Третім кроком має стати імітація ГКСМ пасивного стану. Для моделі M_1 : після вправи на імітацію без перекладу слідуватиме вправа на імітацію з перекладом. Для моделі M_2 будуть застосовуватися лише вправи на імітацію. Зразком можуть слугувати умовно-комунікативні вправи Übung 8 (M_1, M_2) – для безперекладної імітації, Übung 9 (M_1) – для імітації з перекладом.

Übung 8 (M_2). *Stimmen Sie meiner Vermutung zu.*

Beispiel. Das Auto muss geparkt werden. Ja, das Auto muss geparkt werden.

Das Auto muss geparkt werden. Das Auto kann geparkt werden. Die Waschmaschine dürfte repariert werden. Das Bügeleisen kann repariert werden. Das Dach dürfte ausgebessert werden. Es müsste behandelt werden.

Übung 9 (M_1). *Stimmen Sie meiner Vermutung zu.*

Beispiel. Das Auto muss getankt werden. Ja, das Auto muss getankt werden. Автомобіль, поза сумнівами, заправляється.

Das Motor dürfte repariert werden. Ймовірно, мотор ремонтується. Der Motor kann repariert werden. Можливо, мотор ремонтується. Die Straße müsste ausgebessert werden. Певно, дорога ремонтується. Er kann behandelt werden. Можливо, він лікується.

Наступним етапом формування навички має стати підстановка. На цьому етапі основними будуть підстановчі вправи – умовно-комунікативні вправи, у яких відбувається підстановка лексичних одиниць у структуру даної граматичної конструкції [Пассов 1989].

На етапі підстановки робота також буде здійснюватися паралельно у три кроки: підстановка в ГКСМ з модальною характеристикою; підстановка в ГКСМ з часовими характеристиками, підстановка в ГКСМ пасивного стану. На цьому етапі ми наведемо зразки вправ, релевантні названим крокам. Згідно з принципом доступності (від простішого до складнішого) розроблено два різновиди вправ – некомунікативні з візуальною опорою Übung 10 без перекладу для моделей (M_1 , M_2) та Übung 11 – з перекладом для моделі M_1 . А також умовно-комунікативні Übung 12 без перекладу для моделей (M_1 , M_2) та Übung 13 – з перекладом для моделі M_1 .

На етапі підстановки, як зазначено вище, не можуть змінюватися структурні елементи, тільки вербальне наповнення цих елементів [5]. Модальники ГКСМ є ключовими елементами конструкцій, їх зміна веде до зміни всієї модальності висловлювання, тому зміні вербалізації підлягатимуть лише інфінітиви.

Beispiel. Das Eis dürfte bei Temperatur von 0° Grad getaut sein. Nein, das Eis dürfte bei Temperatur von 0° Grad gefriert haben.

Übung 10. (M_1 , M_2). *Bilden Sie die Sätze.*

Beispiel. Er muss in die Stadt kommen.

Er	<i>muss</i>	in die Stadt	
Karl	<i>mag</i>	nach Hause	gehen
Ein Reisende	<i>dürfte</i>	zu Fuß	kommen
Ein Soldat	<i>kann</i>	zurzeit	eintreffen
Ein Junge	<i>soll</i>	zur Busabfahrt	
Eine Frau	<i>will</i>	sehr schnell	

Übung 11. (M_1). *Bilden und übersetzen Sie die Sätze.*

Beispiel. Die Ausstellung muss interessant gewesen sein. На мою думку, виставка була цікавою.

Die Ausstellung		interessant	
Der Wettkampf	<i>kann</i>	spannend	gewesen sein
Der Spiel	<i>dürfte</i>	traurig	
Der Wettlauf	<i>muss</i>	einen Erfolg	
Die Messe		einen Misserfolg	gehabt haben
Der Vortrag		ein Fiasko	

Зразком умовно-комунікативної вправи на підстановку може бути вправа типу Übung 12 (M_1 , M_2).

Übung 12 (M_1 , M_2). *Verneinen Sie meine Vermutung und ersetzen sie die Verben.*

Er will eine Wette verloren haben (gewinnen). Karl muss ein neues Gerät geschaffen haben (vernichten). Ein Mädchen soll zum Bus eingetroffen sein (laufen). Karl mag geangelt haben (jagen).

Übung 13 (M_1). *Verneinen Sie meine Vermutung und ersetzen sie die Verben. Übersetzen Sie die Sätze.*

Beispiel. Die Messe müsste vor 3 Tage geöffnet worden sein. Я думаю, що ярмарка відкрилася три дні тому. Die Messe müsste vor 3 Tage geschlossen worden sein. Я можу припустити, що ярмарка закрилася три дні тому.

Der Computer muss vor einem Woche kaputtgemacht worden sein (reparieren). Eine Schuld dürfte während des Jahres abgetragen worden sein. Meine Eltern können vor einem Monat behandelt worden sein.

Наступним етапом у формуванні граматичної навички має стати етап трансформації. На цьому етапі продовжується формування *автоматизації* навички, а також розпочинається формування її *гнучкості* [6, с. 10]. Цей етап буде здійснюватися за допомогою трансформаційних вправ. Трансформаційні вправи – умовно-комунікативні вправи, які передбачають трансформацію виучуваних конструкцій [5]. Зважаючи на структурні та семантичні особливості ГКСМ, вважаємо за доцільне проводити трансформації у межах граматичних категорій. Саме тому матимуть місце трансформації модальності,

трансформації часу, трансформації стану. На цьому етапі будемо також застосовувати дві моделі навчання: M_1 та M_2 .

Трансформації модальності передбачають зміну модальності конструкції за допомогою зміни модального дієслова. Логічним є організувати заміни, які перебувають у логічних опозиціях: ймовірність – припущення. Зразками вправ на таку трансформацію можуть бути Übung 14 (M_1, M_2), Übung 15 (M_1).

Übung 14 (M_1, M_2). *Verändern Sie die Sätze entsprechend der kommunikativen Absicht, die in den Klammern angegeben ist.*

Beispiel. Uwe soll vor 7 Tage eine Konferenz mit einem Vortrag besuchen.

Meine Vermutung: Uwe mag vor 7 Tage eine Konferenz mit einem Vortrag besucht haben.

1. Uwe soll vor 7 Tage eine Konferenz mit einem Vortrag besucht haben. (*meine Vermutung*).
2. Der Professor soll diesen Student für seine wissenschaftlichen Leistungen gelobt haben. (*nach den Worten von Professor*). Ein Reisender dürfte über Klima von den Alpen seinen Bekannten erzählen. (*man kann vermuten*).

Übung 15 (M_1). *Verändern Sie die Sätze entsprechend der nachstehenden Frage. Übersetzen Sie die Sätze.*

Beispiel. Ein Reisender soll seinen Kindern über die Alpen erzählt haben. *Was hat ein Reisender nach seiner Meinung gemacht?* Кажуть, що мандрівник розказував своїм дітям про Альпи. Ein Reisender will seinen Kindern über die Alpen erzählt haben. Як стверджує мандрівник, він розказував своїм дітям про Альпи.

Der Student muss von dem Professor für seine wissenschaftlichen Leistungen gelobt werden. *Welche Vermutung über Student habe ich?* Die Wette mit meinem Nachbar dürfte von mir gewonnen werden. *Was kann man über die Wette vermuten?* Die Messe müsste vor 3 Tage geschlossen worden sein. *Wann wurde die Messe, meiner Meinung nach geschlossen worden sein?*

Трансформація категорії часу здійснюватиметься в опозиції теперішній час – минулий час за допомогою умовно-комунікативних вправ, які спонукатимуть заміни інфінітива I на інфінітив II. Зразками таких вправ можуть бути Übung 16 (M_1, M_2), Übung 17 (M_1).

Übung 16 (M_1, M_2). *Verändern Sie die Sätze entsprechend den Wörtern, die vor den Sätzen angeführt sind.*

Beispiel. Unsere Firma soll jedes kaputte Gerät ersetzen. Vor zwei Tage soll unsere Firma jedes kaputte Gerät ersetzt haben.

Gestern, vor zwei Tage, voriges Jahr, vorigen Monat, eine Woche vor.

Unsere Firma soll jedes kaputte Gerät ersetzen. Sie müssen in ihren Entwürfen das Ihnen bekannte Ferrari-Rot zum Einsatz bringen. Das Gericht will dem Bürger auf seine Frage antworten.

Übung 17 (M_1). *Verändern Sie die Sätze entsprechend den Wörtern, die vor den Sätzen angeführt sind. Übersetzen Sie die Sätze.*

Beispiel. Die Polizei mag in der Lage sein, dem Mordopfer zu helfen. Можливо (За моїми припущеннями), поліція у змозі допомогти жертві вбивства. Schon lange mag die Polizei in der Lage gewesen sein, dem Mordopfer zu helfen. Можливо, поліція була у змозі допомогти жертві вбивства.

Schon, bereits, schon lange, schon längst, es ist schon lange her.

Die Polizei mag in der Lage sein, dem Mordopfer zu helfen. Die Studentin will ihre Magisterarbeit zum Abschluss bringen. Die Feuerwehr muss zum ersten Mal die neue automatische Feuerleiter einsetzen.

Трансформація категорії стану здійснюватиметься в опозиції теперішній час активного стану – теперішній час пасивного стану – минулий час пасивного стану за допомогою умовно-комунікативних вправ, які спонукатимуть у модельованому мовленні змінювати активні форми дієслів на пасивні форми інфінітива I на інфінітив II. Зразками таких вправ можуть бути Übung 18 (M_1, M_2), Übung 19 (M_1).

Übung 18 (M_1, M_2). *Verwandeln Sie Aktiv ins Passiv mit Infinitiv I und II, benutzen Sie dabei die Wörter, die vor den Sätzen angeführt sind.*

Beispiel. Die Feuerwehr muss zum ersten Mal die neue automatische Feuerleiter einsetzen. Die neue automatische Feuerleiter muss von der Feuerwehr eingesetzt werden. Gestern Abend muss die neue automatische Feuerleiter von den Feuerwehr eingesetzt worden sein.

Gestern abend, gestern nachmittag, gestern vormittag.

Er dürfte seine beruflichen Pläne während des Einstellungsgesprächs besprechen. Die Firma „Frank-Maschinen“ müsste dem Software-Haus „Soft-Cell“ den Auftrag erteilen, ihre Internetseiten zu erstellen.

Übung 19 (M₁). *Verwandeln Sie Aktiv ins Passiv mit Infinitiv I und II, benutzen Sie dabei die Wörter, die vor den Sätzen angeführt sind. Übersetzen Sie die Sätze.*

Beispiel. *Die Ärztin muss dem Patienten die kleinen Spaziergängen erlauben. На мою думку (напевно) лікар надала пацієнту дозвіл на нетривалі прогулянки. Die kleinen Spaziergängen müssen dem Patienten von der Ärztin erlaubt werden. На мою думку, лікарем дозволяються нетривалі прогулянки для пацієнта. Die kleinen Spaziergängen müssen dem Patienten von der Ärztin erlaubt worden sein. На мою думку, лікарем були дозволені пацієнтові нетривалі прогулянки.*

Gestern abend, gestern, gestern vormittag.

Der Verbrecher kann das Auto stehlen. Der Krieg im Nahen Osten muss ein Ende finden. Für 2013 dürfte man schwarze Zahlen schreiben.

Наступним етапом є репродукція: мета – формування автоматизації та гнучкості навички. На цьому етапі основними будуть репродуктивні вправи – умовно-комунікативні вправи, які передбачають самостійне відтворення (репродукцію) ГКСМ в репліках студентів [5]. На цьому етапі у студентів повинні сформуватися навички вживання ГКСМ відповідно до ситуації мовлення, до наміру мовця. Крім цього, будемо формувати навички перекладу з української мови німецькою речень з суб'єктивною модальністю, таким чином, ми повинні сформувати навички правильного добору та вживання ГКСМ німецької мови для перекладу. На цьому етапі навчання проходитиме за спільною моделлю – моделі (M₁ і M₂) не розрізнятимуться. Етап репродукції співвідноситиметься з інтеріоризуючим етапом навчання перекладу, який полягає у пошуку аналогів ГКСМ без опор.

Репродукція модальності, часу та стану матиме на цьому етапі синкретичний характер. Проте, зважаючи на принцип наступності, вважаємо доцільним розпочати репродуктивний етап із виконання вправ з візуальними опорами. Візуальні опори будуть вказувати на модальне дієслово, часову форму або форму стану дієслова. Зразком такої вправи може слугувати умовно-комунікативна вправа Übung 20 (M₁, M₂). Репродуктивні вправи на цьому етапі акумулюватимуться з операційними перекладацькими вправами, які формують уміння використовувати різні способи і прийоми перекладу.

Übung 20 (M₁, M₂). *Machen Sie die Zusammenfassung zur Aussage. Benutzen Sie die in den Klammern stehenden Wörter.*

Beispiel. *Man hat mir gesagt, Herr Meyer habe den Unfall gesehen. (Herr Meyer – sehen – der Unfall). Herr Meyer soll den Unfall gesehen haben.*

Alle in der Abteilung reden über Herrn Meyers Beziehung zu einer fremden Frau. (Er – haben – eine neue Freundin). Trotz der Reparatur springt das Auto nicht an. Der Mechaniker ist sich aber absolut sicher, dass es so funktioniert. (Es – so – funktionieren). Der Kommissar meint, dass es sich wahrscheinlich um Mord handelt. (Es – sich handeln – um Mord). Herr Meyer hat behauptet, dass er den Unfall gesehen hat. (Herr Meyer – sehen – der Unfall).

Подальша автоматизація ГКСМ у продуктивному мовленні буде здійснюватися за допомогою умовно-комунікативних вправ без будь-яких опор. Студенти повинні навчитися виражати суб'єктивну модальність синкретично з граматичними значеннями часу та стану, залежно від вимог комунікативної ситуації. Досягнення цих цілей буде здійснюватися за допомогою умовно-комунікативних вправ (Übung 21 (M₁, M₂)).

Übung 21 (M₁, M₂). *Machen Sie die Zusammenfassung zur Aussage.*

Beispiel. *Der Zug ist vor drei Stunden abgefahren. Wo ist er mit Sicherheit jetzt? Der Zug müsste jetzt in Rostock sein.*

Es ist jetzt neun Uhr. Ist Peter jetzt in der Schule sicherlich? Der Zeuge behauptet, den Mann um zwölf an der Straßenbahnhaltestelle gesehen zu haben. Der Redner kennt sich gut mit dem Schriftsteller aus. Hat er wahrscheinlich alle Romane des Schriftstellers lesen? Herr Meyer behauptet, dass er den besten Apfelkuchen machen könne.

На цьому етапі варто надати особливої уваги формуванню навичок перекладу ГКСМ. Це буде лише переклад з української мови німецькою. Окрім формування перекладацьких навичок, будуть удосконалюватися і репродуктивні навички вживання правильних модальних дієслів у поєднанні з референтами часу та способу, що здійснюватиметься за

допомогою умовно-комунікативних вправ на переклад, типу Übung 22 (M₁, M₂). Ці вправи спочатку студенти виконують письмово, а потім – усно.

Übung 22 (M₁, M₂). *Übersetzen Sie die folgenden Sätze.*

Beispiel. Кажуть сьогодні йтиме дощ, тому мені потрібно вдягти плащ. *Es soll heute regnen, deshalb muss ich mich einen Regenschirm anziehen.*

Вона стверджує, що була свідком надання першої допомоги постраждалим від вибуху. Ймовірно, завтра о 9 ранку виставка відкриється без затримки. Небо затягують хмари. Можливо, буде у другій половині дня дощ. Обставини складаються так, що сьогодні, можливо, ми підпишемо з цією компанією договір. За словами судових виконавців, учора вони виконали кілька рішень суду. Я думаю, цей фільм цікавий. Йти мені на фільм?

Отже, пропонується нами модель формування навичок репродуктивного вживання ГКСМ передбачає дискретність на чотирьох перших етапах – рецепції, імітації, підстановки та трансформації, що полягає в роздільному формуванні навичок репродукції вербальних засобів модальності, референтів категорій часу та стану. На п'ятому етапі – репродукції варто вдаватися до синкретизму, оскільки в продукуванні мовлення, до якого наближає нас цей етап, вживається модальна конструкція синкретично – з усіма граматичними семами. Перевага буде надаватися виконанню вправ усно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий / Петр Яковлевич Гальперин // Исследования мышления в советской психологии. – М., 1966. – С. 236–277.
2. Ежова Л. М. Совершенствование методики обучения письменному переводу общественно-политических текстов на среднем этапе обучения в специализированных вузах : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Ежова Лариса Михайловна. – М., 2003. – 209 с.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Монигетти А. В. Роль устной речи в обучении иностранным языкам в свете новой программы для средней школы / А.В. Монигетти // Иностранный язык в школе. 1950. № 1. – С. 35–46.
5. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению // Пассов Ефим Израилевич. – М. : Рус. яз., 1989. – 276 с.
6. Рябих М. В. Методика навчання студентів мовних спеціальностей форм способу та часу англійського дієслова: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання (германські мови)” / М. В. Рябих. – К., 2004. – 21 с.
7. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : Термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2006. – 716 с.
8. Цоброва І. А. Методика навчання простого речення в основній школі (на матеріалі російської мови у порівнянні з англійською мовою) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук : 13.00.02 „Теорія та методика навчання (російська мова)” / І. А. Цоброва. – Київ, 2001. – 19 с.
9. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики / Лев Владимирович Щерба. – М. : Высшая школа, 1974. – 112 с.
10. Шукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / Анатолий Николаевич Шукин. – М. : Астрель : АТС: Хранитель, 2007. – 746 с.

Рецензент: д. пед. н., проф. Шовковий В.М.